

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

III. De Rebus, super quibus transigi potest.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

tiam Prælati aliique Ecclesiarum & Monasteriorum Rectores arque administratores de rebus eorum immobilibus & pretiosis, quæ servando possunt servari: nisi, præter justam causam, Capituli vel Conventus & superioris consensus accedat, ut colligitur ex *c. Statuimus 2. & c. Contingit 3.* Ratio est; quia ejusmodi res sine istorum consensu nequeunt alienare, *can. Sine exceptione 12. q. 2. c. 1. c. Tua 8. De iis, quæ à Prælat. &c.* Transactio autem species quædam est alienationis, *arg. l. 1. §. 9. cit.* Nisi à Capitulo habeat literas, quibus quidquid Prælati in causa controversa egerit, se ratihabaturum promittit, textus & Glossa in *c. Contingit cit. V. Literas*: vel super ejusmodi rebus transigendò id agat, ut eas, aliquâ pecuniâ datâ, Ecclesiæ vel monasterio recuperet vel conservet, Panormit. in *c. cit. n. 3. & cit. Molina n. 8.*

ARTICULUS III.

De Rebus, super quibus transigi potest.

SUMMARIUM.

23. Transactio, generaliter permessa.
24. Prohibita est I. super re judicata;
25. Nisi contra hanc remedium habeatur.
26. II. Super relictis Testamentò non inspectò:
27. Nisi quis inspectioni cum juramento renuntiet.
28. III. Super alimentis eò relictis:
29. Nisi hæc præterita sint,
30. Aut transactioni super futuris juramentum accedat.
31. IV. Super decimis datò temporali:

32. Quò non interveniente, permessa est.
33. V. Super beneficio litigioso;
34. Quòd tamen gratis possit fieri;
35. Non etiam ab hoc adverteri,
36. Aut sub onere pensionis ecclesiæ liberè potest.
37. VI. Super conjugio, ad ejus dissolutionem.
38. VII. Super panam sanguinis irrogante,
39. Non tamen Adulterii crimine, transigi potest.
40. VIII. Neque super crimine pallii sanguinis pena non obnoxio.
41. Etsi conventus super privatis civiliter,
42. Et super falsi crimine transigi possit.

Transigi generaliter potest super rebus dubiis & litigiosis, hoc est, de quibus lis est, aut futura timeatur, *l. 1. ff. de Cuius pro-*

ponas 2. C. hic, etiam post conclusionem in causa; cum post hæc dubius sit eventus litis, quæ adhuc pendet, Glossa in *Clement. 2. V. Postquam, ut lite pend.* Post latam autem sententiam definitivam istiusque transitum in rem judicatam, licet res adjudicata donari & liberti remitti valeat, *Wesembec. in ff. ad hunc Rubr. n. 5.* Transactio tamen nullius est momenti: & quod ex ea solutum est, obnoxium repetitioni, *l. Si causa 3. C. de lib. & l. Eleganter 23. §. 1. ff. de Condit. res. deb.* Ratio est partim; quia Transactio est super rebus dubiis & incertis: sententia autem, postquam in rem judicatam transit, rem inter partes certam & indubitam facit, *l. Res judicata 207. ff. de R. J.* partim propter auctoritatem judiciorum; ne, quæ publicò iudicio definita & transacta sunt, pro indefinitis & incertis habeantur arbitriò privatorum transigentium

gentium super iis: quod utique grave & exemplò perniciosum foret. Weitenbec.

25. *l. cit.* Dummodo tamen iudicatum non negetur, aut de sententiæ valore non dubietur; tali enim casu, uti &, cum ab ea appellatio est interposita aut interponi adhuc potest, cum lis finem nondum accepisse, sed adhuc subesse intelligatur, inita transactio vires haberet, *l. Et post rem 11. pr. ff. hie.* Eodem modo, si adversus rem iudicatam supplicatio à Principe admitta, aut in integrum restitutio à minore impetrata fuisset, eò ipsò; quòd res dubia reddatur, transactioni locus foret. *arg. l. Si causa cit. Zæsius in ff. ad hanc Rubr. n. 12. & 13. & Molina Tract. 2. de J. & J. disp. 556. n. 2.*

26. Secundò, transigi nequit de hæreditate alicujus viventis, *arg. l. fin. C. de Pactis & l. Nec nos 4. C. de Postlim. revers. ut Tit. preced. n. 48.* est dictum: & de rebus ultima voluntate relictis, nisi inspectis cognitisque verbis testamenti vel Codicilli, etiam si istius mentio facta non est in testamento, *l. De his 6. ff. hie l. Non est 12. ff. hie & l. 1. ff. Testam. quemad. aper.* quòd subtiliter statutum est; quia hujusmodi transactiones videntur esse captiosæ & improbæ; cum enim futuræ quamvis magnæ præsens etiam modica utilitas facillè præferatur, multi modicò præsentè contenti relicta magna, præsertim præter expectationem advenientia bona, si possent, facillè repudiarent, *l. Cum hi 8. pr. ff. hie.* Unde

Non levis momenti & difficultatis dubium oritur, an testamenti inspectioni renuntiare saltem cum juramento possit à transigente: quod cum Panormit. *in c. Cum contingat 28. de Jurejurando n. 30. & Tiraquello in Prefat. in l. Si unquam 8. C. de Revoc. donat. n. 145.* non pauci & non ignobiles DD. & novissimè Haunold. *Tom. 4. de J. & J. Tract. 10. n.*

1013. negant; quòd *l. cit.* dispositio non tantum hæredis, sed ipsius etiam testatoris ac Reipublicæ, cujus ultimas voluntates non everti interest, favorem spectet: favori autem alieno & publicè renuntiare etiam cum juramento non possit, *c. Cum contingat 12. de Foro comper.*

Alii tamen numerò & nomine potiores, quos Gutierrez *de Juramento p. 3. cap. 2. n. 20. & cit. Molina disp. 557. n. 14.* secuti sunt, bona fide factam ejusmodi renuntiationem saltem juratam validam censent, sive ita transigens omni legum & Juris auxilio generaliter, sive in specie *l. De his cit.* dispositioni renuntiarit. Rationem reddunt, quòd ejusmodi renuntiatio secundum se spectata non contineat ullam turpitudinem, & propterea Jure naturali illicita non sit. Jure autem Positivo super rebus relictis, non lectis neque cognitis testamenti verbis, transactio prohibita principaliter sit in favorem hæredis, *arg. l. Cum hi cit.* qui proinde favori principaliter pro se introducto, saltem cum juramento poterit renuntiare; cum istius observantia in æternæ salutis dispendium aut tertii præjudicium non redundet, *arg. c. Quamvis 2. de Pactis in 6.* Unde corrui ratio allata in contrarium; quia *l. De his cit.* dispositio, licet secundariò etiam testatoris & publicò, principaliter tamen condita est favore hæredis; ne ab eo, si testamenti tabulis non inspectis transigat, magnæ æstimationis legatum aut hæreditas facillè repudietur, *Zæsius in ff. de Transact. num. 19.*

Tertiò, transigi sine autoritate iudicis & causæ cognitione nequit super futuris alimentis, testamento, codicillò vel etiam mortis causà donatione relictis, *l. Cum tibi cit.* cujus *pr.* ratio redditur; quòd hi, quibus relicta sunt, facillè transigerent contenti modico præsentè: & quid

Bb bb b ;

quid adversi legatarius pati posset, alimentis contra testatoris mentem per transactionem interceptis, Zœsius in ff. de Aliment. & Cibarij. leg. n. 5.

Dixi, Testamentò relictijs & Futuris. Prius; quia super alimentis, debitis solummodo ex contractu vel aliunde, transactio licita est, l. Cum tibi cit. §. 2. & ibi Glossa V. Mortis causa; cum eà nihil fiat contra mentem contrahentium: qui obligationem mutuò consensu, sicut inducere, sic etiam tollere liberè possunt, arg. c. 1. de R. J. Posterius; quia de alimentis præteritis inita transactio nihil vitii continet, l. de alimentis §. C. hic; quia à testatore vel mortis causâ donatore relinquuntur, & super relictijs transigi Jura veterunt; ut is, cui relicta sunt, ad vitæ sustentationem necessariis non destituatur. Cum ergo vita non in præteritum, sed in futurum duntaxat tempus sustentationem relicta sunt, alimentorum rationem habere deserunt, & simplex debitum jam sunt, Wesenbec, in ff. hic n. 5. & Molina disp. cit. n. 15. Imò etiam de futuris sine judicis autoritate facta transactio teneret, si alimentarius, cui relicta sunt, causam suam transigendò faceret meliorem, v.g. si iste, quæ testamentò debentur singulis annis, vi transactionis singulis mensibus consequeretur, l. cit. §. 6. ne, quod ejus favore introductum est, in ejus odium ac dispendium retorqueatur, contra Reg. Quod ob gratiam §. 1. in 6. & l. Quod favore 6. C. de LL.

30. An alijs etiam casibus de futuris & ultima voluntate relictijs alimentis vim habeat transactio jurata, in controversiam aliqui vocant: & negat Baldus in l. Pactum §. C. de Collat. q. ult. n. 17. quòd l. Cum hi cit. dispositio non solius alimentarii, sed testatoris quoque & publicus favor sit; ne ultima voluntas intereat. Verùm,

quia hic secundarius duntaxat: primarius autem & l. cum hi cit. pr. expressus favor est legatarii sive alimentarii; ne alimentis interceptis egeat, renuntiationem & transactionem juratam contraveniri ab eo non potest; cum hujusmodi juramentum non sit de re prohibita Jure naturali & l. cit. non obstante, sine peccato & tertijs præjudicio valeat observari. Itum Jafone in l. De his cit. n. 11. & alijs DD. allegatis cit. Gutierrez cap. 3. n. 4. & Molina n. 16. excipiens calum, quòd, tuncmodi renuntiatione factâ, imminens extremâ necessitate alimentarius se prius necessarijs alimentis; hoc enim casu juramentum, tanquam de re illicita præstitum, pro irritò habet.

Quartò, super decimis transigi non quit, ut datò vel receptò temporali eas percipiendi jus acquiratur, retinetur, remittatur, arg. c. Præteritum quia hujusmodi transactio Simoniacè aperta foret, Glossa in c. Statuimus 2. V. Super Decimis & ibi Panormit. n. 5.

An etiam, cum nullò temporali datò vel receptò decimandi jus acquiratur, retinetur vel remittitur, transigi super illis à Parochis valeat, dubitandi ratio est; quòd spiritualia ministrantibus debita sint Jure naturali & Divinò, c. 1. c. 2. de rochianos 14. & c. Tria nobis 26. de Decimis: quò introducta obligatio tolli vel minui nequit per transactionem, arg. c. Inferior 4. dist. 21.

Nihilominus, etiam super illis, v.g. ut non ex omnibus fructuum speciebus solvantur, ut monasterium ab earum præstatione eximatur, transigi posse, liquet ex c. Statuimus cit. & ratio est partim; quòd naturali & Divino Jure in Novo Testamento non debeatur, nisi quòd tam partem, quæ necessaria est ad congruam sustentationem: aut, nisi de ista parochia aliunde provideatur, Suarez de Decimis cap. 3.

cap. 9. n. 10. partim verò; quòd eas præstandi obligatio minui &, si Ecclesiæ ministris aliunde provideatur, etiam tolli valeat privilegiò & præscriptione: quibus tamen Juri naturali ac Divino nequit derogari, arg. c. fin. de Consuet. Cur non etiam transactione legitimâ, hoc est, factâ ex justa causa cum debitis solennitatibus, si ejus obligatio Ecclesiam afficiat: & sine istis, quando solum transigentem etiam ultra triennium & ad ipsius vitam obligat, & non transit ad successorem? ut cum Glossâ in c. Ex multiplici 3. V. Eandem de Decimis advertit Laiman in c. Statuimus cit. n. 2. & Gonzalez n. 7.

33. Quintò, illicita est transactio super litigioso beneficio Ecclesiastico, c. Super eo 7. cujus textu, licet ea tanquam Simoniaca reprobari videatur generaliter, rectè tamen Laiman in c. cit. à n. 1. inter quatuor casus & modos, quibus super beneficio exorta lis componi potest, distinguit.

34. Primus est, quò inter litigantes amicabiliter convenit, ut uni, scilicet possessori vel in eo jam instituto, beneficium relinquatur gratis, & quin alteri aliud beneficium obveniat, vel pensio aut quidpiam temporale ex pacto detur, promittatur, remittatur: cujusmodi transactionem vel potiùs compositionem, etiam propriâ auctoritate factam tenere, desumitur ex c. cit. & ibi notat Panormit. n. 2. Ex pacto, in quâ, & Instituto. Prius; quia, licet ei, qui beneficio cedit, postea gratis & nulla pactione interveniente donum aliquod offerretur, Simonia non committeretur, arg. can. Quàm pio 1.

35. q. 2. & c. Dilectus 30. de Simonia. Posterior, partim; quia, si beneficium cederetur ei, qui in eo titulum non habet, superioris auctoritas intervenire deberet; ne beneficium obtineatur sine Canonica institutione, contra Reg. 1. in 6.

partim verò; quia, si beneficium colliganti cederetur à possessore, sive in eo priùs jam instituto, huic etiam necessaria foret auctoritas superioris: quâ non interveniente, sicut obtineri, sic etiâ dimittere beneficium Ecclesiasticum non potest, c. Admonet 4. & c. Quod in dubiis 8. de Renuntiatis. Panormit. cit. n. 2.

Secundus, quò transigitur, ut litigantium uni obveniat beneficium: alteri verò temporale aliquid detur, promittatur, remittatur ex conventionem: cujusmodi transactionem, sive propriâ sive superioris auctoritate fiat, Simoniacam esse, liquet ex c. Super eo cit. & c. fin. de Rer. permutat. ubi omnis pactio, quâ pro spirituali datur vel promittitur aliquid temporale, reprobatur. Ratio est; quia transactio est contractus reciprocus & species quædam commutationis: spirituale autem & huic annexum, sicut est beneficium Ecclesiasticum, pro temporali commutari absque labe Simoniæ non potest, Glossâ in c. fin. cit. V. Temporalia.

Tertius, quò uni litigiosum, alteri verò aliud beneficium, in ejus favorem à colligante resignatum, ceditur: cujusmodi liti compositio, si propriâ litigantium & sine superioris auctoritate fiat, simoniaca reputatur, c. Quæstionem 5. c. Cùm olim 7. de Rer. permutat. & c. Super eo cit. quò postremò textu super beneficio litigioso à labe Simoniæ ea duntaxat compositio absolvitur, quæ gratis & amicabiliter fit. Unde argumentò à contrario ductò eam, quæ cum pacto oneroso aliud beneficium dandi fit, tanquam Simoniacam reputari, legitime infert cit. Suarez cap. 15. n. 12. Accedit; quòd vî hujusmodi transactionis beneficium sine auctoritate superioris dimittatur & obtineatur, contra Reg. 1. & c. Admonet cit.

Quartus,

36. Quartus, quò uni relinquitur beneficium cum onere solvendi alteri pensionem ex ejus fructibus; non quidem in juris dubii compensationem, sed ob bonum pacis & concordiae sive, ut à lite & controversia recedatur: cujusmodi transactionem, si auctoritate superioris, pensionem ex officio imponentis, fiat, Simoniacam non reputari, ex *e. Statuimus cit. & c. Nisi essent. 21. de Præbend. delumi, & ratio reddi solet; quòd interventus auctoritatis superioris tollat suspicionem & præsumptionem Simoniacæ intentionis: quam in beneficiorum & pensionum Ecclesiasticarum propriâ auctoritate factâ permutatione, ac proinde etiam in transactione intervenire, Jura præsumunt, per ea, quæ trademus *Lib. 5. Tit. 3. à n. 25.**

37. Sextò, *e. fin.* prohibita est transactio de Matrimonio: de quo tamen dubitandi ratio est; quòd tempore contractûs pacta inter sponsum & sponsam usu recepta, & Jure quoque permissa videantur, *l. fin. ff. de Arrh. 4. C. de Sponsal. & c. Super eo 5. de Condit. apposit.* quia, postquam ratum jam est, ante consummationem dubiò exortò de ejus valore inter personas eò conjunctas conveniri potest; ut una ingrediatur religionem: altera verò ineam aliud matrimonium, itaque prius ratum dissolvatur, arg. *e. Verùm 2. & c. Ex publico 7. de Convers. conjug.* Nihilominus super Matrimonii legitime contracti dissolutione transactionem Jure non permissam, *e. fin. hic* clarè decisum, & ratio est partim; quòd semel validè contractum consummatumque indissolubile sit Jure Divino, juxta illud, *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, *Matth. cap. 19. v. 6. & c. Gaudemus 8. de Divortis.* Unde talis transactio nulla est, licet valida & licita etiam sit, quæ super dote ejusque accessoriis initur, Gonzalez in *e. fin. hic n. 22.* partim verò; quòd causæ Ma-

trimoniales à legitimo judice Ecclesiastico sint definiendæ, *e. Accedentibus 11. de Excess. Pralat. & Trident. sess. 24. cap. 20. V. Abbat de Ref. & propterea superior etiam in arbitros compromitti non potest, e. Causa 9. De in integ. restit.*

Neque obstant *cc. cit.* quia, quòd matrimonio nondum consummato unus ingredi valeat Religionem, non tam ex conventionem & consensu alterius habetur, quam ex dispositione & privilegio Juris, ob favorem religionis hujus ingressum uni permittentis, etiam alteri invitò, *cc. cit.*

Septimò, transactio super adultèrio prohibita est *l. Transigere 18. C. hic* quòd tamen etiam anceps reddi non levis ratio; quòd ex una, transigere licet super crimine Capitali, sive cujus poena est ultimum supplicium, *l. cit.* (aur etiam mutilatio membri vel fustigatio, secundum Clarum *§. fin. q. 58. n. 7. & 8.* quòd tamen alii satis probabiliter negant, apud Zæsum in *ff. hic n. 25.*) & super eo transigens pro confessio non habeatur quòd potius gravissimi periculi declinandi, quam conscientia criminis causâ transigere censetur, *l. fin. ff. de Calumniat.* ex altera verò parte, adulterii crimen, licet olim ejus poena esset relegatio, *l. Si quis 5. ff. de Q. D. posteriori* tamen Jure Codicis ceperit esse Capitale, *l. Quarta 19. C. ad L. Jul. De adult.*

Sed recedendum non est à dispositione *l. Transigere cit.* Ratio autem à communi Regula, transactionem in criminibus Capitalibus permittente, adultèrium excipiendi, fuisse videtur partim; quòd, licet frequentius, quam alia crimina Capitalia, committatur, ejus tamen accusatio paucis personis fuerit permittenda & propterea, si de eo transactio cum accusatoribus permitteretur, fere maneret impunitum; partim verò; ut præcisè trans-

transactionis spe facilius evitentur gravissima mala & incommoda, quæ ex alterius crimine sequi solent: ut sunt decus & nota conjugis innocentis, odia & cades, infectio clarorum natalium, successio proli spuria in bonis mariti innocentis &c. Molina *Tract. 3. de J. & J. disp. 46. n. 7.* & Bruneman, *in l. cit. n. 7.* qui tamen *n. 9.* hodie gratuitam remissionem seu cessationem ab accusatione alterius impunè fieri posse, censet cum *cit.* Molina *n. 11.* ab eadem Regula, quæ transactionem, & gratuitam quoque remissionem permittit, excipiente crimina, quæ sciens detegere tenetur; ut, publicò bonò exigente, impediri valeant & puniri: cujusmodi sunt læsæ Majestatis, hæresis & similia crimina, quorum notitiam habentes ea sub excommunicationis aliisque pœnis detegere jubentur; super his enim transactiones invalidæ & gravibus pœnis obnoxia sunt; cum læsæ Majestatis crimen etiam ab eo, qui hoc scit & non revelat, contrahatur, Zoesius *in ff. ad hanc Rubr. n. 4.*

40. Octavo denique transactio etiam prohibita est super aliis criminibus publicis & pœnam sanguinis non irrogantibus, *l. Transigere cit. ne crimina impunita maneat in præjudicium boni publici, l. Ita vulneratus §. 2. ff. ad L. Aquil. aded;* ut transigens pro confesso habeatur & puniatur: nisi probet se innocentem, & pecuniam ad redimendam vexationem, molestiamque & sumptus litis evitandos datam, *l. Si ab eo §. ff. de Calumniat. Molina l. cit. n. 13.* Ratio de his criminibus aliud statuendi fuit; quòd, cessante periculò sanguinis, quem Jura quòvis modò, etiam pecunià datà accusatori, ut ab accusatione desistat, redimere permiserunt, textus & Glossa *in l. 1. ff. de Bonis eorum qui ante sent.* quòd, inquam, hoc periculò cessante transigens reus accusa-

torum pretiò corrumpere, & accusator prævaricari aut calumniari videatur, *l. fm. C. de Prævaricat. Clarus §. fm. q. 58. n. 15.* & Molina *cit. n. 13.*

Dixi, *De criminibus Publicis & 41.* Panam sanguinis non irrogantibus. Primum; quia de privatis opus est distinctione; vel enim de iis, vg. injuriarum, agitur civiliter vel criminaliter? Si posterius hoc, transactio irrita est & accusatus de iis, perinde ut de publico crimine transigens habetur pro confesso. Si prius, & ad pœnam parti læsæ applicandam agatur, sicut pactio gratuita, sic etiam transactio subsistit, *cit. Molina n. 14.* & Haunold, *n. 1019.* Secundum; quia de criminibus pœnam sanguinis irrogantibus transactionem permissam esse supra jam est insinuatam; neque solum reo accusato: sed accusatori quoque; quòd de capite ipse etiam periclitetur; cum, si in criminis probatione deficiens calumniæ impactæ suspicionem justà aliquà causà non purget, pœna Talionis, sive similis illi, quam probatò crimine accusatus subjisset, timenda ipsi sit, *can. Calumniator 2. cum can. seq. 2. q. 3. & l. fm. C. de Accusat. & de Calumniat. ut Lib. 5. Tit. 2. a num. 4.* tradetur.

Excipitur etiam accusatio criminis 42. Falsi; licet enim etiam hoc crimen Publicum sit & pœnà sanguinis ut plurimum non plectatur, de eo tamen cum accusatore transactio reo permittitur, *l. Transigere cit. §. 1. Si ex falsis 42. in fine C. hic;* quòd de eo condemnato valde gravis infamia irrogetur: & jactura honoris, quam secum trahit, sanguinis pœnæ æquiparetur, Clarus *§. fm. q. 58. n. 18.* & *cit.* Molina *n. 16.*

☉ (O) ☉

Ce cc c

TITU-